

УДК 2-722.5:377“19”(477.87)(045)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.260008>

Софія Човрій, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри теорії та методики початкової освіти
Мукачівського державного університету

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УЖГОРОДСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЖІНОЧОЇ УЧИТЕЛЬСЬКОЇ СЕМІНАРІЇ (1902–1944)

У статті висвітлено процес становлення і розвитку Ужгородської греко-католицької жіночої учительської семінарії (1902–1944) в умовах вимушено-змінюваного територіального підпорядкування закарпатських земель різним державам (Австро-Угорська імперія (до 1919), Чехословацька Республіка (1919–1938), Угорщина (1939–1944)), кожна з яких реалізувала власну державну політику щодо підготовки педагогічних кадрів для задоволення регіональних освітніх потреб. Визначено особливості регіональної педагогічної жіночої освіти: поряд із фаховою підготовкою чітко виражена духовно-релігійна, морально-етична та патріотична спрямованість змісту виховного процесу майбутніх представниць інтелігенції краю.

Ключові слова: жіноча освіта; педагогічна освіта; становлення; розвиток; учительська семінарія; Ужгород; Закарпаття.

Літ. 10.

Sofiya Chovriy, Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer of the
Theory and Methodology of Primary Education Department
Mukachevo State University

THE ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF UZHGOROD GREEK CATHOLIC TEACHER TRAINING SEMINARY FOR GIRLS (1902–1944)

The article elucidates the process of establishment and development of Uzhhorod Greek Catholic Teacher Training Seminary for Girls (1902–1944) under the conditions of forced change of territorial subordination of Transcarpathian lands to different states (Austrian-Hungarian Empire (until 1919), the Czechoslovak Republic (1919–1938), Hungary (1939–1944)); each of them conducted its own state policy on training pedagogical staff to satisfy regional educational needs. The article aims at a systematic retrospective analysis of the process of establishment and development of Uzhhorod Greek Catholic Teacher Training Seminary for Girls in Transcarpathia in 1902–1944. Research methods: bibliographic search – to study archive, library catalogues, funds, descriptions and bibliographic publications; classification and systematization of academic sources – to determine the source base and objective data on the issue under investigation; content analysis of archive materials – to reveal the retrospective peculiarities of organization and content side of the activity of Uzhhorod Greek Catholic Teacher Training Seminary for Girls within the specified chronological framework; retrospective logical systematic analysis as the basis for studying the process of establishment and development of the institution of female pedagogical education in Uzhhorod in 1902–1944. The peculiar character of regional pedagogical female education has been determined: 1) teaching and educational work at the educational institution directed at forming a universal, harmoniously developed personality of a professional-to-be with a high public responsibility and vocational direction; 2) side by side with vocational training one can clearly see spiritual, religious, moral, ethical, and patriotic orientation of the content of the educational process for the prospective representatives of the region's intelligentsia; 3) in addition to teaching practicum at school, seminarists had practical training on various courses (patient care, baby care, military education) It has been determined that the establishment and development of professional pedagogical education for females in Transcarpathia within the specified chronological framework is historical in character and is conditioned by social-political and social-economic factors. The prospects of further researches include the historical and pedagogical analysis of other directions of vocational female education in Transcarpathia in the first half of XX century.

Keywords: female education; pedagogical education; establishment; development; teacher training seminary. Uzhhorod, Transcarpathia.

Постановка проблеми. В умовах реформування національної системи освіти в Україні та її інтеграції в європейський простір актуальним є конструктивно-критичне і творче переосмислення позитивного досвіду минулого з організації

діяльності закладів педагогічної освіти, що дасть змогу удосконалити систему підготовки фахівців сучасної школи до рівня світових стандартів. Вагомого значення набуває історико-регіональний вимір вивчення досвіду діяльності закладів освіти, що здійснювали підготовку педагогічних кадрів

**СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УЖГОРОДСЬКОЇ
ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЖІНОЧОЇ УЧИТЕЛЬСЬКОЇ СЕМІНАРІЇ (1902–1944)**

для різних регіонів України, зокрема Закарпаття, де через історичні обставини, крім напрацьованих власних здобутків, були реалізовані європейські освітні моделі підготовки педагогічних фахівців.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють першу половину ХХ ст. Визначення нижньої межі зумовлено відкриттям у 1902 р. в Ужгороді греко-католицької жіночої учительської семінарії. Верхню межу дослідження окреслено 1944 р., коли Першим з'їздом народних комітетів Закарпатської України було прийнято “Маніфест про возз'єднання Закарпатської України з Радянською Україною”, результатом чого стала перебудова освіти загалом і, зокрема, системи підготовки педагогічних кадрів за радянським взірцем. Територіальні межі дослідження визначаються територіальною приналежністю закарпатських земель до складу різних держав (Австро-Угорська імперія (до 1919), Чехословацька Республіка (1919–1938), Угорщина (1939–1944)), кожна з яких реалізувала власну державну політику щодо підготовки педагогічних кадрів для задоволення регіональних освітніх потреб.

Аналіз останніх досліджень. Історико-регіональний вимір дослідження проблеми становлення і розвитку педагогічної освіти представлений науковими доробками А. Вараниці “Учителі народних шкіл Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ ст.” (2017); Т. Зузяк “Тенденції становлення педагогічної освіти на Поділлі (кінець ХVІІІ – початок ХХ ст.)” (2018); І. Тонконог “Підготовка вчителів у Полтавській губернії у ХІХ ст. – 1917 р.” (2018) та ін. Історичні передумови освітніх процесів у Закарпатті були предметом наукових досліджень І. Гранчака, Д. Данилюка, В. Задорожного, Д. Худанича та ін. Особливості становлення та розвитку педагогіки, освіти та шкільництва в окремі хронологічні періоди на Закарпатті відображені у наукових працях (монографіях, дисертаціях) А. Бондаря, В. Гомонная, А. Ігната, М. Кляп, М. Кухти, Г. Лемко, В. Росула, Г. Розлуцької, Ч. Фединець, О. Фізеші та ін. Водночас треба зауважити, що згадані дослідження не дають системного бачення процесу становлення та розвитку жіночої педагогічної освіти в контексті вимушено-змінюваного територіального підпорядкування закарпатських земель різним державам у першій половині ХХ ст.

Мета статті – на основі системного ретроспективного аналізу дослідити процес становлення і розвитку Ужгородської греко-католицької жіночої учительської семінарії на Закарпатті в 1902–1944 рр. Завданнями дослідження є визначення особливостей регіональної педагогічної жіночої освіти.

Виклад основного матеріалу. Поняття “жіноча освіта” або “освіта жінок” в “Українському педагогічному словнику” (1997) С. Гончаренко розглядає як самостійну галузь освіти, що виникла “у зв'язку з нерівноправним соціальним становищем жінки” [1, 126].

Перший заклад освіти для дівчат-сиріт із греко-католицьких священничих родин було засновано єпископом Іваном Пастелі у 1875 р. в Ужгороді. До структури новоствореного освітнього закладу – “Інституту виховання дівчат” – входили: інтернат для дівчат-сиріт зі священничих родин, початкова (народна) школа та горожанська школа для дівчат (тут: горожанська (неповна середня) школа для дітей дрібної міської буржуазії: ремісників і торгівців, а також службовців [6, 161]). У закладі було 24 приміщення, які використовували для освітніх потреб та інтернату [3, 5].

14 вересня 1902 р. за сприянням єпископа Ю. Фірцака в Ужгороді відкрито греко-католицьку жіночу учительську семінарію. Доки кандидатки на посаду вчительки початкової (народної) школи, тільки за спеціальним дозволом міністра віровизнань і освіти Угорського королівства, мали право складати, як “приватистки”, випробування в Ужгородській королівській греко-католицькій півце-учительській семінарії. Однак Міністерство віровизнань і освіти Угорського королівства у 1900 р. затвердило Положення щодо порядку проведення підсумкової атестації, у якому було вказано: “Приватисти можуть складати іспити лише в закладах, що відповідають їх статі, з дозволу міністра віровизнань і освіти” [7, 4]. Варто зауважити, що на той час в Угорському королівстві не було жіночої греко-католицької семінарії. Мукачівська єпархія, щоб задовольнити численні клопотання своїх священнослужителів, приймає рішення відкрити у 1902–1903 н. р. в Ужгороді жіночу учительську семінарію. Міністр віровизнань і освіти Угорського королівства у листі № 25 964 від 24 квітня 1902 р. висловлює подяку Мукачівській греко-католицькій єпархії за таку хорошу справу [7, 4]. Виконував обов'язків директора семінарії Д. Чургович (угор.: Csurgovich György) у звіті за 1938–1939 н. р. зазначив, що жіночу семінарію організовано як професійний педагогічний заклад освіти на базі школи-інтернату для дівчат-сиріт, яка мала три складові: початкову (народну) (4 класи), горожанську (4 класи) школи та ремісницькі курси (1 клас). Право на публічне функціонування заклад отримав від Міністерства віровизнань і освіти Угорського королівства відповідно до

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УЖГОРОДСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЖІНОЧОЇ УЧИТЕЛЬСЬКОЇ СЕМІНАРІЇ (1902–1944)

Розпорядження № 90 376/1902 вже в 1902 р. Але згодом горожанську школу було відокремлено від семінарії, ремісничкі курси припинили існування в 1904 р. через недостатню кількість абітурієнтів, і того ж року початкову (народну) школу реорганізували в однокласову “упражнітельну” (тут: базова – уточнення С. Ч.) школу, де семінаристські проходили педагогічну практику [7, 5].

До 1 вересня 1912 р. семінарія була двокласовим освітнім закладом, тому іспити учительської зрілості проводилися лише кожного другого року [7, 5]. Підтвердженням цього слугують статистичні дані річних звітів за 1910–1911 н. р. та 1911–1912 н. р. У 1910–1911 н. р. в першому і третьому класах учительської семінарії навчалися по 30 кандидаток [9, 59]. У 1911–1912 н. р. в другому і четвертому класах учительської семінарії навчалися по 30 кандидаток [10, 65]. У річному звіті за 1911–1912 н. р. зазначено: “Наразі наш педагогічний заклад мав лише 2–2 класи за змінною системою, головним чином тому, що ми хотіли задовольнити потреби нашої єпархії у педагогічних фахівців і не бажали збільшувати кількість безробітних учительок. Але оскільки Міністерство віровизнань і освіти наполягає на функціонуванні в закладі чотирьох класів, то з наступного 1912–1913 н. р. буде вже три класи, а через рік – чотири” [10, 22]. Зауважимо, що від початку заснування закладу кількість вихованок в учительській семінарії була достатньо великою. На нашу думку, це пояснюється тим, що цей заклад був реальною і, до того ж, єдиною можливістю для дівчат здобути фахову освіту, на відміну від юнаків, які мали змогу вибрати й інші професії. Підтвердженням цього слугують статистичні дані, зафіксовані у річних звітах установи [8, 59].

Після завершення Першої світової війни і за Версальською системою мирних договорів відбувся переділ кордонів у Центрально-Східній Європі, що в плані політико-територіальної приналежності суттєво змінило долю Закарпаття, яке було включено до складу новоствореної Чехословацької Республіки. З приєднанням краю до Чехословаччини в жіночій семінарії змінили мову викладання – з угорської на русинську, що засвідчує річний звіт семінарії за 1938–1939 н. р.: “Єдина відміна полягала в тому, що вихованки закладу здобували освіту русинською та отримували кваліфікацію вчительки народної школи з такою ж мовою викладання. Однак ті, хто одночасно хотів отримати кваліфікацію вчительки народної школи з угорською мовою викладання, зобов’язані були систематично відвідувати уроки угорської мови, які були

факультативними” [7, 6]. Аналіз річних звітів семінарії підтверджує, що угорську мову в міжвоєнний період систематично вивчали як факультативну дисципліну в середньому 60 % кандидаток жіночої семінарії. Наведемо декілька прикладів: 1933–1934 н. р. загальна кількість кандидаток – 167, угорську мову вивчали – 107 (64 %) [5, 13–14]; 1934–1935 н. р. загальна кількість кандидаток – 173, угорську мову вивчали – 124 (72 %) [4, 31]; 1935–1936 н. р. загальна кількість кандидаток – 165, угорську мову вивчали – 99 (60 %) [2, 38]; 1936–1937 н. р. загальна кількість кандидаток – 165, угорську мову вивчали – 90 (55 %) [3, 33].

До переліку освітніх предметів, які вивчали семінаристські, належали: релігія, педагогіка (практика), русинська мова, чеська мова, географія, історія, конституція, математика, природознавство, фізика, хімія, каліграфія, малювання, співи і музика, гра на музичному інструменті (фортепіано), жіноча ручна праця, сільське та домашнє господарство, гімнастика та вибіркові предмети – угорська і німецька мови. Варто зазначити, що релігія як дисципліна викладалась упродовж усіх років навчання, що свідчить про особливе ставлення до ролі цього предмету в фаховій підготовці майбутніх учительок, плекання духовності педагога, якому належало формувати свідомість прийдешніх поколінь. Аналіз змісту річних звітів дає підставу стверджувати, що курс “Педагогіка” був на інтегрованій основі, з одного боку, відбувалося поєднання кількох предметів однієї освітньої галузі – загальна педагогіка, яка розглядала питання теорії виховання, дидактики, методики, історії педагогіки, а з іншого, інтеграція предметів близьких освітніх галузей – психологія, педагогіка, логіка. На нашу думку, інтегрований виклад навчального матеріалу сприяв усвідомленню логіки його побудови і позитивно впливав на процес пізнання та забезпечував цілісність вивчаного матеріалу. Педагогічна практика в базовій школі при учительській семінарії сприяла формуванню у кандидаток умінь і навичок викладання і виховання.

Окрім традиційної педагогічної практики в школі, семінаристські проходили практичну підготовку шляхом участі в різних курсах. Так, для кандидаток четвертого року навчання було організовано курси домашнього догляду, де вони на практиці знайомилися зі специфікою догляду за лежачими хворими (вимірювання температури тіла, харчування, компреси, бандажі, масажі), гігієнічним доглядом (зміна постільної білизни, купання), упорядкуванням ліжка, особливостями

**СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УЖГОРОДСЬКОЇ
ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЖІНОЧОЇ УЧИТЕЛЬСЬКОЇ СЕМІНАРІЇ (1902–1944)**

догляду за хворими з інфекційними захворюваннями, а також заходами щодо попередження інфікування при проведенні догляду за хворими. Зокрема, кандидаток вчили доглядати за немовлятами (купання, сповивання, приготування їжі, сон). Зауважимо, що у 1935–1936 н. р. 90 кандидаток семінарії прослухали курси оборонного виховання. Заняття проводили військові та лікарі, які знайомили семінаристок зі специфікою санітарної служби, орієнтуванням на місцевості за картою, правилами дій під час авіаційних нападів та хімічних атак, а також залучали дівчат до гімнастики з виконанням військово-фізичних вправ [2, 19]. У 1936–1937 н. р. для кандидаток четвертого року навчання було проведено спеціальний “Самаритянський Курс” (тут: самаритянин – людина, яка безкорисно допомагає іншим – уточнення С. Ч.), який вела головна соціальна сестра Дому Народного Здоров’я в м. Ужгороді. Кандидатки залучались до теоретичного навчання і практично опікувались хворими. Їх знайомили з особливостями прояву різних недуг, ліками, які повинні бути в кожній домашній аптечці. “Самаритянський Курс” охоплював відомості про соціальну роботу як вид професійної діяльності (опіка дитини і матері, харчування бездомних тощо). Кандидатки відвідували військові казарми, де знайомилися з хімічними бойовими отруйними речовинами і протигазом, а також слухали лекції про шпигунство [3, 14]. Як бачимо, на програмі курсів оборонного виховання позначилися події, що розгортались у Європі перед Другою світовою війною.

Особлива увага в роботі вчительської семінарії приділялася релігійно-моральному вихованню семінаристок. Принагідно зазначимо, що кандидатки зобов’язані були проживати в інтернаті закладу під постійним контролем монахинь Чину Св. Василя Великого. Місцеві ж вихованки після занять перебували під наглядом батьків. Дівчата були зобов’язані носити семінарський однострій, який складався з плісированої спідниці темно-синього кольору та двох блузок із довгими рукавами (зимової та літньої), зимового темно-синього капелюшка та літнього – білого [2, 40].

Зазначимо, що в Ужгородській греко-католицькій жіночій учительській семінарії з 1909 р. діяла Маріянська Конгрегація дівчат, метою якої було “виховати правдиво релігійних и морально сильних одиниць” [5, 4]. Організація мала власну бібліотеку, в якій у 1936–1937 н. р. наховувалося 177 одиниць літератури. Семінаристки-членкині Конгрегації передплачували духовно-релігійний

часопис “Благовсник”, в якому публікували також і власні статті [3, 19]. Поряд із релігійно-моральним вихованням, у семінарії велику увагу звертали також на патріотичне виховання [4, 13]. Зауважимо, що релігійне й патріотичне виховання мало значний вплив на формування морально-етичних цінностей семінаристок (духовності, щирості, гідності, внутрішньої свободи, морального самовдосконалення, совісті, християнського милосердя, відповідальності).

Для всебічного розвитку семінаристок діяв гурток самоосвіти. До обговорення актуальних питань, що розглядалися під час його засідань, залучались усі кандидатки [3, 19]. Варто зазначити, що активним було дозвілля вихованок. Вони систематично відвідували екскурсії, вистави, концерти, а також самі їх організували, брали участь у проведенні різних урочистостей тощо. Заходи сприяли збагаченню знань кандидаток про рідний край, встановленню зв’язку теорії з життям; вихованню ціннісного ставлення до людини, природи, праці; розвитку спостережливості, мислення, естетичних почуттів; усвідомлення власної ролі в суспільстві.

Відповідно до рішень Мюнхенської конференції та Першого Віденського арбітражу (2 листопада 1938 р.), Чехословацька Республіка зобов’язана була передати Угорщині частину території Словаччини і Підкарпатської Русі, де більшість населення становили угорці. 9 листопада 1938 р. угорська армія ввійшла до Берегова, а 10 листопада – до Мукачева та Ужгорода. На Закарпатті відбулася реорганізація учительських семінарій згідно із законодавством Угорщини: Закон XIII “Про середню фахову школу / 1938. évi XIII. törvénycikk a gyakorlati irányú középiskoláról”, оприлюднено 30 квітня 1938 р.; Закон XIV “Про професійну підготовку вчителів / 1938. évi XIV. törvénycikk a tanítóképzésről”, оприлюднено 30 квітня 1938 р.; Розпорядження міністра віровизнань і освіти Угорщини від 6 червня 1941 р. № 55 600 “Про тимчасові зміни в освітньому процесі ліцею, створеного відповідно до Закону XIII (1938) / A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1941. évi 55.600. számú rendelete, az 1938. : XIII. törvénycikkkel létesített liceum tanulmányi és vizsgarendjének átmeneti szabályozásáról”. Система підготовки педагогічних фахівців розглядалась у поєднанні навчання кандидатів у ліцеї (термін навчання 3 роки, тобто I–III класи) та вчительській семінарії (термін навчання 2 роки, тобто IV–V класи п’ятирічної вчительської семінарії). Таким чином, термін підготовки вчителів для початкових шкіл було збільшено на один рік, порівняно із

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УЖГОРОДСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЖІНОЧОЇ УЧИТЕЛЬСЬКОЇ СЕМІНАРІЇ (1902–1944)

Чехословацьким періодом (1919–1938), що мало на меті вдосконалення професійного рівня підготовки педагогічних кадрів.

Аналіз звітів директора Ужгородського греко-католицького дівочого ліцею, жіночої учительської семінарії за 1938–1944 рр. уможливив зробити висновок, що освітній процес у закладі відбувався з дотриманням принципу єдності теоретичної та практичної підготовки, був спрямований на формування всебічної, гармонійно розвиненої особистості майбутнього фахівця у дусі патріотизму та відданості духовно-релігійним, морально-етичним цінностям із високою громадянською відповідальністю і професійною спрямованістю.

Висновки. На основі виконаного дослідження з'ясовано, що процес становлення та розвитку Ужгородської греко-католицької жіночої учительської семінарії (1902–1944) має історичний характер, зумовлений суспільно-політичними та соціально-економічними чинниками. Визначено особливості регіональної педагогічної жіночої освіти: 1) навчально-виховна робота у закладі освіти була спрямована на формування всебічної, гармонійно розвиненої особистості майбутнього фахівця з високою громадською відповідальністю і професійною спрямованістю; 2) поряд із фаховою підготовкою, чітко виражена духовно-релігійна, морально-етична та патріотична спрямованість змісту виховного процесу майбутніх представниць інтелігенції краю; 3) окрім педагогічної практики в школі, семінаристки проходили практичну підготовку на різних курсах (курси догляду за хворими, за немовлятами, військово-оборонного виховання), що було зумовлено об'єктивними обставинами. Загалом можемо констатувати, що в зазначених хронологічних межах кандидатки в жіночій учительській семінарії отримували не тільки належну професійну підготовку, але й бездоганне релігійно-моральне і патріотичне виховання, що готувало їх до активного служіння своєму народові. Перспективами подальших розвідок є історико-педагогічний аналіз інших напрямів професійної освіти жінок на Закарпатті в першій половині ХХ ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
2. Звѣдомлення Греко-кат. Учительськоѣ Дѣвочоѣ Семинаріѣ в Ужгородѣ за шкѣльний рѣк 1935–1936. Ужгород: Друкарня ОО. Василян, 1936. 40 с.
3. Звѣдомлення Греко-кат. Учительськоѣ Дѣвочоѣ Семинаріѣ в Ужгородѣ за шкѣльний рѣк 1936–37. Ужгород: Друкарня ОО. Василян, 1937. 33 с.
4. Звѣдомлення Греко-кат. Учительськоѣ Семинаріѣ Дѣвчат в Ужгородѣ за шкѣльний рѣк 1934–35. Ужгород: Друкарня ОО. Василян, 1935. 32 с.
5. Звѣт Гр. кат. учит. семинаріѣ дѣвчат в Ужгородѣ. 1933–1934. Ужгород: Друкарня ОО. Василян, 1934. 15 с.
6. Педагогічна енциклопедія Закарпаття. Ужгород: Карпати, 2021. Т. I: А–Н. 512 с.
7. Az Ungvári Gör. Kat. Leánylíceum-Tanítónőképző Intézet és vele kapcsolatos Gyakorló Népiskola évkönyve az 1938–39. iskolai évről. Ungvár: Unio – Miravcsik Gy. Könyvnyomdája, 1939. 88. p.
8. Az Ungvári Gör. Kat. Leánylíceum, Tanítónőképző-Intézet és a vele kapcsolatos Gyakorló-Népiskola évkönyve az 1942–43. iskolai évről. Ungvár: Unio – Miravcsik Gy. Könyvnyomdája, 1943. 75 p.
9. Az Ungvári Görög Katholikus Tanítónőképző, Polgári és Elemi Leányiskolák s az ezekkel kapcsolatos Nevelő-Intézetek értesítője az 1910–1911-ik iskolai évről. Ungvár: "Unio Könyvnyomda Részvény-Társaság", 1911. 66 p.
10. Az Ungvári Görög Katholikus Tanítónőképző, Polgári és Elemi Leányiskolák s az ezekkel kapcsolatos Nevelő-Intézetek értesítője az 1911–1912-ik iskolai évről. Ungvár: "Unio Könyvnyomda Részvény-Társaság" Könyvnyomdája, 1912. 77 p.

REFERENCES

1. Honcharenko, S. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]*. Kyiv, 376 p. [in Ukrainian].
2. Zvidomlenia Hreko.-kat. Uchytelskoi Divochoi Semynarii v Uzhhorodi za shkolnyi rok 1935–1936 [Information digest of Uzhhorod Greek Catholic Teacher Training Seminary for Girls for the 1935–1936 academic year]. (1936). Uzhhorod, 40 p. [in Ruthenian].
3. Zvidomlenia Hreko.-kat. Uchytelskoi Divochoi Semynarii v Uzhhorodi za shkolnyi rok 1936–37 [Information digest of Uzhhorod Greek Catholic Teacher Training Seminary for Girls for the 1936–1937 academic year]. (1937). Uzhhorod, 33 p. [in Ruthenian].
4. Zvidomlenia Hreko.-kat. Uchytelskoi Semynarii Divchat v Uzhhorodi za shkolnyi rok 1934–35 [Information digest of Uzhhorod Greek Catholic Teacher Training Seminary for Girls for the 1934–1935 academic year]. (1935). Uzhhorod, 32 p. [in Ruthenian].
5. Zvit Hr. kat. uchyt. semynarii divchat v Uzhhorodi. 1933–1934 [The report of Uzhhorod Greek Catholic Teacher Training Seminary for Girls. 1933–1934]. (1934). Uzhhorod, 15 p. [in Ruthenian].
6. Pedahohichna entsyklopediia Zakarpattia [Pedagogical encyclopaedia of Transcarpathia]. Vol. I: A–N. (2021). Uzhhorod, 512 p. [in Ukrainian].
7. Az Ungvari Gor. Kat. Leanyliceum-Tanitonokepzo Intezet es vele kapcsolatos Gyakorlo Nepiskola evkonyve az 1938–39. iskolai evrol [The yearbook of Uzhhorod Greek Catholic Teacher Training Lyceum and Seminary for Girls and the related Practising Public School for the 1938–1939 academic year]. (1939). Ungvar, 88. p. [in Hungarian and Ruthenian].
8. Az Ungvari Gor. Kat. Leanyliceum, Tanitonokepzo

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Intezet es a vele kapcsolatos Gyakorlo-Nepiskola evkonyve az 1942–43. iskolai evrol [The yearbook of Uzhhorod Greek Catholic Teacher Training Lyceum and Seminary for Girls and the related Practising Public School for the 1942–1943 academic year]. (1943). Ungvar, 75 p. [in Hungarian and Ruthenian].

9. Az Ungvari Gorog Katholikus Tanitonokepzo, Polgari és Elemi Leanyiskolak s az ezzekeel kapcsolatos Nevelo-Intezetek ertesitoje az 1910–1911-ik iskolai evrol [The Bulletin of Uzhhorod Greek Catholic Teacher Training,

Civic and Primary Schools for Girls and the related Educational Institutions for the 1910–1911 academic year]. (1911). Ungvar, 66 p. [in Hungarian].

10. Az Ungvari Gorog Katholikus Tanitonokepzo, Polgari és Elemi Leanyiskolak s az ezzekeel kapcsolatos Nevelo-Intezetek ertesitoje az 1911–1912-ik iskolai evrol [The Bulletin of Uzhhorod Greek Catholic Teacher Training, Civic and Primary Schools for Girls and the related Educational Institutions for the 1911–1912 academic year]. (1912). Ungvar, 77 p. [in Hungarian].

Стаття надійшла до редакції 21.04.2022

УДК 378.147:[37.011.3-051:796](100)

DOI:

Олександр Алексєєв, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри спорту і спортивних ігор
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Сучасні наукові напрацювання дослідників свідчать про спрямованість світової педагогічної спільноти на визначення актуальних і перспективних векторів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Особливої значущості означена проблема набуває у контексті використання індивідуального і диференційованого підходів у роботі вчителів фізичної культури з учнями. Вивчення міжнародного досвіду професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження диференційованого та індивідуального підходу в процес фізичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл засвідчує, що сучасний університетський тип педагогічно-фізкультурної освіти пов'язаний з реалізацією інноваційних моделей навчання.

Ключові слова: учителі; фізична культура; професійна підготовка; зарубіжний досвід; диференційований та індивідуальний підходи.

Літ. 17.

Oleksandr Alyeksyeyev, Ph.D. (Pedagogy),
Senior Lecturer of the Sport and Sport Games Department
Kamyanets-Podilskiy Ivan Ohiyenko National University

FOREIGN EXPERIENCE IN VOCATIONAL TRAINING OF FUTURE PHYSICAL TRAINING TEACHERS FOR DIFFERENTIATION AND INDIVIDUALIZATION OF PUPILS' PHYSICAL EDUCATION

Modern scientific achievements of scholars testify about the direction of world pedagogical community to the identification of relevant and prospective vectors of vocational training of future physical training teachers. A special importance the described problem gets in the context of using individual and differentiated approaches in work of physical training teachers with pupils. It has been generalized that medical and social studies of the health state of schoolchildren indicate the necessity of taking into account different norms of physical activity for each pupil, rather than as average indicators of physical development of the younger generation. It has been emphasized that in the practice of physical education the criteria of individual-differentiated approach put forward such features as level of health, physical development, level of motion preparedness, body structure, stages of puberty, individual personality traits, interest in a particular type of sport. The expediency of studying the foreign experience of vocational training of future physical training teachers has been updated. Examination of international experience of vocational training of future physical training teachers for introduction of differentiated and individual approaches into the process of physical upbringing of secondary school pupils testifies that modern university type of pedagogical and cultural education is related to the implementation of innovative models of study. The attention is paid to the necessity of preparing students for practical decision of special tasks on physical upbringing of each pupil; modelling and designing the educational process at physical training lessons, which involves the use of modern technologies for the

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>